

Maart nieuwsbrief

Beste leensters, leners en andere belangstellenden,

Van 10 t/m 19 maart is het weer **Boekenweek** en zal ter promotie van het Nederlandstalige (ook vertalingen) boek in zowel Nederland als België van alles te doen zijn rond boeken, schrijfsters/schrijvers en het thema. De organisatie van

de *Boekenweek 2023* heeft als thema gekozen ***Ik ben alles***. Op de website staat: "... we vieren in 2023 de pluriformiteit van onze identiteit, een bijzonder actueel thema. Want hoewel de zoektocht naar wie je bent van alle tijden is, voelt die in de huidige tijdgeest dwingender, complexer en spannender dan ooit. Met de veelheid aan rollen die we vervullen - die van ouder en kind, van partner en collega, van leerling en mentor - en de veelheid aan gezichten die we on- en offline tonen, is iedereen de optelsom van al die componenten."

Hoewel hier wat mij betreft meer en ook anders over te zeggen valt, stellen juist verhalen mensen in staat om zichzelf en anderen beter te leren kennen. Door in de huid te kruipen van personages die we niet zijn of kennen en door ons onder te dompelen in culturen, geloofsovertuigingen, seksualiteiten of leefwijzen die de onze (nog) niet zijn kunnen we allerlei aspecten van onszelf en anderen herkennen én erkennen. Alles wat je denkt, alles wat je voelt, alles wat je nastreeft, wat je liefhebt, waar je van droomt.

De Vlaamse *Lize Spit* schreef het boekenweekgeschenk, de novelle ***De eerlijke vinder***. Het is een verhaal over vriendschap, solidariteit en het belang van rituelen, en "... het leukste geheim dat ik ooit heb moeten bewaren", zegt ze er over.

Aanbevolen boeken ivm het thema zijn o.a.: *Het paradijs* van Hanya Yanagihara, *Landmijnen* van Raynor Winn, *Wie ben ik als niemand kijkt* van Liesbeth Woertman, *Etty Hillesum* van Judith Koelemeijer, *Koekoeksjong* van Camilla Läckberg, *Heks, heks, heks* van Jente Posthuma, *De omwenteling* van Suzanna Jansen, *Het woud van Birnam* van Eleanor Catton en *Kijk ons dansen* van Leïla Slimani,

Meer info en programma: <https://www.boekenweek.nl>

* En dan is het op 8 maart ook weer **Internationale vrouwendag**, met overal in het land allerlei activiteiten, lezing, films, themadagen. Het thema dit jaar is **Onbeperkt leefbaar**. De wereld lijkt in brand te staan en er speelt zich zowel ver weg als dichtbij allerlei ellende af. Hoe beperkt dat ieders leven vandaag de dag? Vragen die vanuit het thema aan de orde kunnen komen: Kunnen vrouwen wel onbeperkt meedoen in de wereld? Ligt er een taak voor de vrouwen om met elkaar te zorgen voor een onbeperkt leven? Hoe solidair zijn we eigenlijk met elkaar en hoe kunnen wij dit verbeteren? Wat kunnen vrouwen doen om samen met mannen een onbeperkt leefbare omgeving te

creëren?

Meer info: <https://www.internationale-vrouwendag.nl/thema-2023-onbeperkt-leefbaar/>,

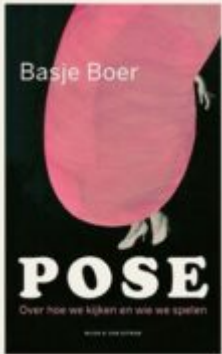
en over de oorsprong en geschiedenis van de internationale

vrouwendag: <https://atria.nl/nieuws-publicaties/feminisme/feminisme-20e-eeuw/8-maart-internationale-vrouwendag/>

Boekhandel Savannah Bay viert Vrouwendag dit jaar op 3 maart door een aantal baanbrekende vrouwen uit Utrecht te eren. Vorig jaar verscheen van *Véronique Konings* **Vrouwen die muren afbreken** waarin 25 vrouwen uit Utrecht in woord en beeld geportretteerd worden. De schrijfster was tevens projectleider van de gelijknamige tentoonstelling in het Centraal Museum. Ze vertelt over het ontstaan en de inspiratiebron van haar project en neemt iedereen mee in de enerverende verhalen van drie bijzondere vrouwen uit haar boek. Na het luisteren kunnen de deelnemers zelf verhalen delen en ervaringen uitwisselen over hoe we de muren in ons eigen leven kunnen slechten. Meer

info: <https://www.savannahbay.nl/3-maart-verhalenavond-vrouwen-die-muren-afbreken/?fbclid=IwAR3ZzhGkjV6R8jQBoo5e9>

yPYVuTS6fMU2fDm4ZjGULWKbUq78vGGRcYv0wABij boekenprogramma Bazarow.LIVE in de Utrechtse centrale bibliotheek zullen de schrijfsters *Basje Boer* en *Femke Brockhus* te gast zijn. In haar boek **Pose - Over hoe we kijken en wie we spelen** analyseert *Basje Boer* de manier waarop vrouwen gerepresenteerd worden in de popcultuur in het algemeen en films in het bijzonder. Ze onderzoekt hoe de manier waarop vrouwen neergezet worden samenhangt met dominante maatschappelijke verhoudingen, het feit dat vrouwen nog altijd ondervertegenwoordigd zijn in diverse culturele sectoren en de *male gaze*. Maar ze is ook kritisch als het gaat om de vraag of vrouwen zich niet makkelijk neerleggen bij de rollen die ze opgelegd krijgen. Vinden ze het stiekem niet aantrekkelijk om een passief personage te zijn? *Femke Brockhus*, door de NRC uitgeroepen tot literair talent 2023, schreef met **Kleine haperende vluchten** een roman over een vrouw die ontsnapt uit een

keurslijf. Ze verdwijnt spoorloos en laat haar man, een architect, en haar dochtertje achter.

Meer info: <https://bazarow.com/bazarow-live/>

Bij de voorstelling **Eros** (zie hieronder bij activiteiten) is op 8 maart een uitgebreid contextprogramma met een masterclass, een diner, met aansluitend een verdiepend gesprek met Boukje Schweigman en Susan Smit, en een afterparty. Veel bezoekers willen zelf ook de dansvloer op springen na het zien van de energieke performance *Eros*. Daarom wordt een fysieke Eros-workshop gegeven door performers Lysanne van Berlo en Boukje Schweigman. In deze training staan vrouwelijke kracht en levensenergie centraal. Hoe kun je die kracht omarmen en plezier krijgen in je eigen sensualiteit? De Masterclass is voor iedereen.

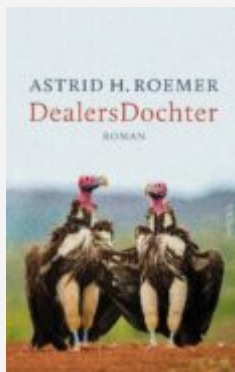
Meer info: <https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/seizoen-2022-23/eros/>

Onlangs uitgebrachte titels

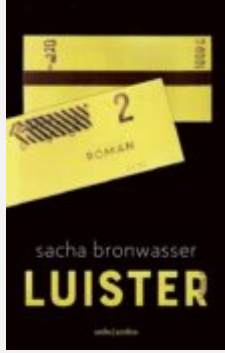
Omdat het bijna boekenweek is, zijn er veel nieuwe titels verschenen. Te veel om allemaal uit te werken, dus daarom een aantal die mij opvielen.

Eerst weer een paar Nederlandstalige romans

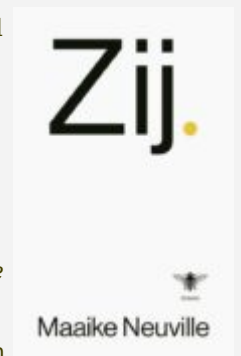
- **DealersDochter** is de nieuwste roman van Astrid Roemer, om wie veel de doen is geweest rond de uitreiking van de Prijs der Nederlandse Letteren afgelopen tijd. De Surinaams-Nederlandse schrijfster is tegelijk een van de meest poëtische en eigenzinnige schrijvers die het Nederlands taalgebied kent. In *DealersDochter* wordt in Nederland een misdrijf veroorzaakt door twee ambitieuze vaders. Het is een moord op een Surinaamse moeder, om af te rekenen met een informant, en het lijk is weggemaakt. Hoe geborgen ben je dan als dochter van een moordverdachte bij je eigen familie? Hoe kun je vergeten dat je een moeder hebt die is gedood in haar eigen huis terwijl je in de kinderwagen lag te slapen met je vader dichtbij? Is het mogelijk om buiten je geboorteland ergens 'veilig thuis' te zijn als je zwart bent en is levensgeluk breekbaar en te herstellen?

- Na 14 jaar is er weer een nieuwe roman verschenen van *Minke Douwes*, haar derde: **Het laatste voorjaar**. Daarin volgt ze de gebeurtenissen die Ese Jelles, lerares Duits, 53 jaar oud, van de ene dag op de andere haar baan doen opzeggen en op de fiets laten stappen, weg van huis, met een hoofd vol malende gedachten. Onderwijsvernieuwing en de dood van haar geliefde Martie zijn de duidelijke aanleidingen voor deze plotselinge stap. Maar er speelt meer. Afwisselend op fietspaden door Duitsland en Polen - richting het huis van Ese's grote held Anton Tsjechov, in Jalta op de Krim - laat *Minke Douwes* in haar typerende stijl zien hoe het besluit tot deze reis genomen werd. En waar het toe leidt

- *Sacha Bronwasser* is kunsthistorica en schrijfster. **Luister** is haar tweede roman, en daarin beschrijft ze het Parijs van nu en dat van de jaren tachtig, tijden van gewelddadige aanslagen. In de proloog spreekt de ik-verteller een zekere Flo aan, die bij een Parijse terreuraanslag gewond is geraakt, en die voordien een belangrijke rol speelde in het leven van de verteller, een voormalig fotografiestudente. Daarna wordt het verhaal verteld van Philippe Lambert, een Parijzenaar die ogenschijnlijk weinig met de verteller en met Flo te maken heeft, maar een intrigerende figuur is. Uiteindelijk komen de mooi opgebouwde verhaallijnen samen, met onderweg machtsconflicten, dreigend misbruik, vriendschap en schuld.

- In **Zij.** volgt de lezer Ada Peeters, een gelauwerde actrice die in de theaterwereld met veel mannen heeft samengewerkt. Het zweet loopt haar over de rug wanneer zij een monoloog zal houden in de stad waar 'hij' woont... Waarschijnlijk zijn schrijfster *Maaïke Neuville's* ervaringen als film- en theatermaker voor Ada's belevenissen een dankbare inspiratiebron geweest. **Zij.** wordt gepromoot als "een boek over intimiteit en overschreden grenzen, zelfs bij wederzijdse instemming. Een verhaal waarin het onderscheid tussen dader en slachtoffer vervaagt, maar niet weggumt. 'Zij', is dat de hoofdpersoon? Zijn 'zij' de mannen? De vrouwen? Aangezien *Maaïke Neuville* evenals Ada actrice is, onder andere in *Red Light*, ligt een autobiografische lezing voor de

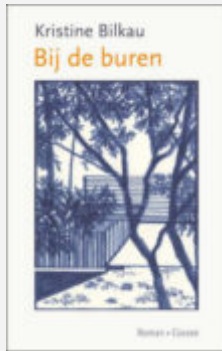
hand. Dat **Zij.** het verhaal van vele Ada's vertelt, bewijst andermaal de urgentie van deze roman."

- **Eicel** volgt het leven van een jonge vrouw aan het begin van haar moederschap. Hoe ze als onzekere studente de angst heeft om te veel te zijn en dus gaat minderen. Hoe ze in een klap verliefd wordt op meneer Zaadcel. Hoe ze tijdens haar zwangerschap begint met meerderen en haar lichaam als jonge moeder in een nieuw licht leert zien, hoewel van rozengeur en maneschijn geen sprake is. Met luchtige geestigheid en een zwierige verteltoon beschrijft *Gaia Willemars* het leven - de steun die vrienden, filosofie en het Jodendom voor haar vormden - zonder terug te deinzen voor moeilijke onderwerpen als een eetstoornis en het trauma na verkrachting. Het laat zelfs de meest pessimistische lezer achter met hoop.

Vertaalde romans

- *Karen Jennings* is een Zuid-Afrikaanse romanschrijfster en dichteres. **Een eiland** is haar 4e roman en gaat over de 70-jarige Samuel die in z'n eentje een vuurtoren voor de Afrikaanse kust bemant. Daar is hij terecht gekomen nadat hij als tegenstander van zijn regime 25 jaar gevangen heeft gezeten en nu een ongestoord leven leidt. Op een dag spoelt een lichaam aan van een man die nog leeft. Samuel verzorgt de vluchteling plichtmatig en als die op krachten komt, voelt Samuel zich al snel bedreigd. Ze verstaan elkaars taal niet, dus communicatie is nauwelijks mogelijk en een aanvaring wordt gevreesd. Wat volgt zijn lang weggestopte herinneringen en vragen als 'Wat betekent 'land', en 'aan wie behoort dat toe?' 'Hoever mag je gaan om ervoor te zorgen dat de plek die van jou is, van jou blijft?'

- In **Bij de buren** schetst *Kristine Bilkau* een Duits dorp op het platteland. Julia, eind dertig, en haar man zijn hier naartoe verhuisd omdat de grote stad te duur is geworden. Ze hopen dat het leven hier overzichtelijker en minder hectisch is. Dat het misschien toch nog lukt met hun kinderwens. Julia probeert in het dorp een doorstart te maken met haar keramiekwinkel en onlineshop. De 60-jarige Astrid zoekt een opvolger voor haar artspraktijk. Soms kruisen hun wegen elkaar, vaker cirkelen zij onopgemerkt om elkaar heen en doen hun best om hun teleurstellingen voor elkaar te verbergen, en de moed erin te houden. Net als in haar debuut *De gelukkigen* weet *Kristine Bilkau* de verborgen aardverschuivingen, groeiende eenzaamheid en onzekerheid in een (vrouwen)leven neer te zetten. Is er iets verloren gegaan? En wat dan

- *Eleanor Catton* schreef eerder de spannende roman *Al wat schittert* rond de goudkoorts in het Nieuw-Zeeland van de 19e eeuw. In **Het Woud van Birnam** vertelt de Nieuw-Zeelandse schrijfster het verhaal van de Mira Bunting, die samen met vrienden een guerrillatuindersgroep oprichtte, Het Woud van Birnam. Dit ongeregelde collectief van bevriende kunstenaars plant gewassen op verwilderde plekken: in berm, verlaten parken en niet-onderhouden tuinen, om er later van te oogsten. Jarenlang komen ze niet uit de kosten, maar dat lijkt te gaan veranderen als Mira een gouden kans in de schoot geworpen krijgt. Ook Robert Lemoine, een mysterieuze Amerikaanse miljardair, heeft zijn oog laten vallen op de boerderij en het bijbehorende land. Hij wil er een bunker bouwen waar hij veilig zal zijn als het einde der tijden er is. Maar wie is te vertrouwen?

- Als winnares van de Nobelprijs voor de Literatuur 2022 staat *Annie Ernaux* momenteel veel in de belangstelling en verschijnen nieuwe vertalingen. **De jongeman** is een novelle van 48 bladzijden, inclusief nawoord, die "uitnodigt tot langzaam en precies lezen. *Annie Ernaux* vertelt summier (en in de eerste persoon enkelvoud) over een voorbijgeleefde liefdesrelatie met een dertig jaar jongere man. Zelf is dan al bijna zestig. In compacte, intense, uiterst efficiënte zinnen zoekt ze naar een antwoord op de vraag wat er in die relatie op het spel stond. Voor haarzelf was dat herleven: zich opnieuw jong voelen, maar ook ingewijd worden in haar eigen verleden. De jongeman is een sleutel tot het lezen van Ernaux' werk. Al haar thema's komen in deze miniatuur samen: tijd, herinnering, liefde, maatschappij, en hoe haar leven stevast in het teken staat van het nog te schrijven boek. "Vaak heb ik de liefde bedreven om mezelf tot schrijven te dwingen.", is een uitspraak van haar.

- Met **De vrouw die de wereld verenigde** schreef de Deens-Koreaanse *Eva Tind* een biografische roman over een unieke vrouw, een van de belangrijkste vrouwelijke wetenschappers van de 20e eeuw: de Deense zoöloge *Marie Hammer (1907-2)*. Marie Hammer reisde meer dan 40 jaar lang de wereld rond met één doel: ze wilde bewijzen dat de continenten van de wereld ooit met elkaar verbonden waren geweest. Tegelijkertijd droomt ze van een gezin. Tegen de normen van die tijd in dringt ze er echter op aan dat haar man haar onderzoek nooit in de weg mag staan. Als eerste vrouw neemt ze in 1932 deel aan de 7e Thule-expeditie van Knud Rasmussen. Sindsdien spaart ze geld voor haar eigen expeditie van een maand en schrijft ze thuis, aan de keukentafel met vier kinderen om haar heen, haar proefschrift. Bijna vijftig jaar na haar eerste expeditie slaagt ze erin de wereld te verenigen, maar tegelijkertijd moet ze erkennen dat het gezin tijdens haar afwezigheid uiteen is gevallen.

Ook verschenen:

- **Vuur** van de Duitse *Shida Bayzar* gaat over drie hartsvriendinnen die altijd en overal bevroegd worden vanwege hun afkomst,
- **Hoeveel ik van je hou** van *Esther Freud* gaat over twee vrouwen die op een cruciaal moment in hun leven (terug) naar Ierland verhuizen in de hoop dat het daar beter zal gaan.
- **De blik van Medusa** is een ontroerende en speelse hervertelling van het verhaal van Medusa. *Natalie Haynes* heeft als missie om nieuw licht te werpen op vrouwelijke personages in Griekse mythen.
- **Tabita** van *Iben Mondrup* is een Deense, intense en intelligente roman over het leven in een gezin waarin de kinderen moeten vechten voor zichzelf én voor elkaar.
- **In haar schoenen** van *Jojo Moyes* heeft als ondertitel: Twee vrouwen. Twee levens. Eén vriendschap die alles verandert.
- De Pakistaanse *Kamila Shamsie* schreef eerder *Huis in brand*. **Beste vrienden** gaat over 2 vriendinnen die vanuit

Pakistan naar London zijn verhuisd en daar geconfronteerd worden met hun verschillende achtergrond

- **De kinderen zijn koning** van *Delphine de Vigan* is roman met een felle kritiek op sociale media en een samenleving die steeds narcistischer lijkt te worden. Waarin alles en iedereen, zelfs kinderen, ten dienste komt te staan van likes en views.

- *Holly Williams* **De beste tijd voor de liefde**

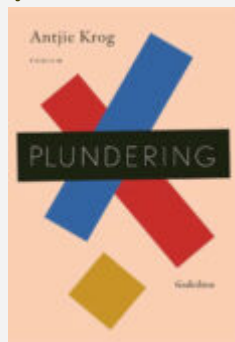
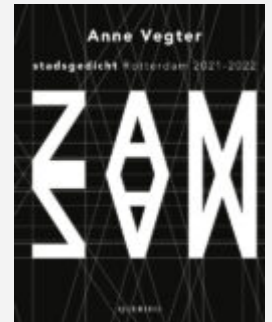
- *Lorena Hughes* **De Spaanse dochter**

- *Josefine Klougart* **Dit zou allemaal van jou kunnen zijn**

- *Adania Shibli* **Een klein detail**

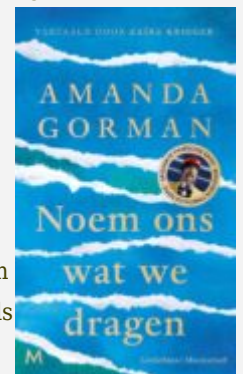
Poëzie

- De dichtbundel **Zam Zam** verschijnt bij het afscheid van *Anne Vegter* als stadsdichter van Rotterdam. Het bevat niet alleen al haar Rotterdamse gedichten: beeldend kunstenaar Kamiel Verschuren maakte een fotoverslag van de stad aan de Maas, en compagnon Xandra Nibbeling schreef een begeleidend essay. Rotterdam is 'snel en vernieuwend' en bekend om zijn havens en moderne architectuur. Alles lijkt er groot en fonkelnieuw, maar er is ook armoede, dakloosheid, isolement. Anne Vegter woont al dertig jaar in Rotterdam en onderzocht welke verhalen verteld moesten worden. Als stadsdichter doorkruiste ze de hele stad. Geflankeerd door kunstenaars bewerkte ze Rotterdam tot een levend atelier. Na een bezoek aan een wijk schreef ze nu eens lyrische, dan weer verhalende, soms activistische gedichten over en voor de stad.

- *Antjie Krog* is uitgegroeid tot een van de meest geliefde dichters in Nederland. In haar nieuwste bundel **Plundering** heeft ze moeite om aan het schrijven te komen, om te kunnen spreken in een taal en in een wereld vol valkuilen. Het lijkt alsof het einde van alles, zelfs het einde van de taal, haar op de hielen zit. Krog gaat een gesprek aan met de lezer, waarin ze zichzelf afvraagt hoe door te leven in deze wereld en welke vragen wij onszelf zouden moeten stellen. Op haar kenmerkende en overtuigende wijze schrijft ze over de broosheid én onsterfelijkheid van de mens. Soms zit er een verbeterd wanhoop in de toon van de dichter, maar uiteindelijk is er ook altijd voorzichtige hoop. Sober, ontroerend, kwetsbaar, recht uit het hart, en een actueel statement, tegen de achtergrond van een geplunderde wereld.

- **Noem ons wat we dragen** is de debuutbundel van *Amanda Gorman*, die in een twee-talige editie is verschenen en 432 bladzijden telt. "In de bundel, die ook het inaugurele gedicht *The Hill We Climb* bevat, beschrijft de Amerikaanse dichteres het verhaal van een verloren tijdperk. Ze transformeert collectieve gevoelens van rouw over de globale pandemie in een boodschap van hoop en kracht. De bundel zit vol met energie en muzikale taal en onderzoekt thema's als identiteit en geheugen. De gedichten markeren een belangrijk moment van bewustwording in onze maatschappij, en zijn daarnaast volledig tijdloos. *Amanda Gorman* is daarmee zowel een chroniqueur van het verleden als de stem van onze toekomst." (omslagtekst)

Ook verschenen:

- **Simones en Dainina** van *Liesbeth Lagemaat* is een epische gedicht waarin Heer Kraai van boven neerkijkt op het gepeupel. Hij is niet erg onder de indruk van het aardrijk, totdat hij Dianina opmerkt.

- **Honger, heteronormativiteit & het heelal** is het poeziedebuut van *Lies Gallez* waarin ze het kleine ik plaatst tegenover de ander, die zo verschillend en tegelijkertijd ontzettend gelijkend is, en later tegenover de grote, mooie, moeilijke wereld waarin we leven.

- **Tijgerbrood** van *Ruth Lasters* gaat over het verlangen om voor altijd toevlucht te kunnen zoeken en op te lossen in pure vorm, in woordenloosheid. De dichteres, leerkracht, kindervrije vrouw, partner, pacifiste, klimaatbobber en kunstliefhebber werden samengekneet tot één wezen dat haar hoop, bekommernissen en angsten meer en meer durft te erkennen als die van iedereen.

Verhalen

- "Liefde kan ingewikkeld zijn, maar vriendschap is nog een stuk lastiger. Wat doe je als je al tweeëntwintig jaar bevriend bent maar steeds een vervelend gevoel aan een afspraak overhoudt? Wie van je vrienden verdraag je twee weken op reis? Waar vind je nieuwe vrienden als je oude vrienden kinderen krijgen? Kun je je zomaar bij een bestaande vriendinnengroep aansluiten? In debuutbundel **We hebben het over je gehad** beschrijft *Stéphanie Hoogenberk* haar in verhalen gevatte ervaring met vriendschappen. Ze doet dat geestig en genadeloos, over haar vriendinnen, maar ook over zichzelf." Cirkelen de verhalen om de kern van het bestrijden van 'die verdomde' eenzaamheid heen?

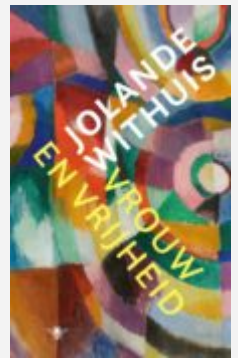

Non-fictie

- **Moeder en pen** is het langverwachte vervolg van de dagboeken van *Mensje van Keulen*. Eerder verschenen *Alle dagen laat* (2006) over 1976 en *Neerslag van een huwelijk* (2018) over de jaren 1977-1979. Nu betreft het de periode 1979-1983, pal na haar scheiding en de geboorte van haar zoon. Ze is een meer dan gevierd schrijfster en houdt zich staande als alleenstaande moeder, als schrijfster en als vrouw. Liefde speelt een grote rol in deze jaren, de onvoorwaardelijke liefde voor het kind, het verdriet over de beëindigde liefde, de vluchtige liefde voor de mannen die haar pad kruisen en een nieuwe liefde. *Mensje van Keulen* schrijft over de jaren '70 en '80, maar het levert vragen op waar vrouwen en schrijvers ook vandaag de dag mee worstelen. Zoals altijd is *Mensje van Keulen* ook hier actueel. "Een werk vol sneren, hatelijkheden en idiote fratsen."

- "Feminisme betekent voor mij niet dat vrouwen beter of anders zijn dan mannen, of per definitie slachtoffer, of behept met moederlijkheid, zorgzaamheid en vredelievendheid. Het betekent niet: wat vrouwen doen, is welgedaan. Het betekent dat ik de leefdoelstellingen en kwaliteiten die aan de seksen worden toebedeeld, consequent opvat als historische, politieke en culturele verschijnselen. "Echt mannelijke" en "echt vrouwelijke" eigenschappen bestaan niet. Vrouwen en mannen verschillen onderling meer van elkaar dan groepsgevoel." Vanuit deze achtergrond maakt *Jolande Withuis* in **Vrouw en vrijheid** een rondgang langs onderwerpen als de biografie, borstkanker, geheim agenten, vrouwenvoetbal en werklust, en langs eigenzinnige vrouwen als Simone de Beauvoir, Jeanne Bieruma Oosting, Carry van Bruggen, Ana Pauker en Sylvia Plath. Tegelijk analytisch én persoonlijk, scherp én geestig.

- *Neske Beks* biedt in **De kleine Morrison** een wegwijzer in het werk van de beroemdste vrouwelijke Zwarte schrijfster uit de moderne literatuurgeschiedenis, *Tony Morrison*. Ze introduceert *Tony Morrisons* leven en werk en laat zien dat de schrijfster in alles wat ze doet uitnodigt tot zélf kritisch nadenken over taal, structuur, macht, gender, ras, recht en onrecht, Zwart-zijn, de witte blik en de betekenis van orale en geschreven verhalen. Vanaf haar eerste roman *Het blauwste oog* koos ze ervoor om niet uit te leggen hoe het was om zwart te zijn, maar om haar lezers erin onder te dompelen. Aan de hand van citaten van maakt *Neske Beks* de lezer deelgenoot van haar eigen nog onvoltooide zoektocht: waarom galmen *Morrisons* zinnen zo lang na in haar hoofd? Waaróm voelt ze zich zo thuis in haar romans?

- *Mineke Schipper* is bij haar onderzoek voor gestuit op frappante verschillen met weduwnaars. Verlies van een levenspartner is van oudsher voor mannen vertaald in nieuwe vrijheid en voor vrouwen in rampzalig statusverlies. Hiërarchische beeldvorming is het gevolg van macht. Weduwen kregen speciale rouwrituelen en afzondering opgelegd, en hun rouwkleren dienden als gevarendriehoek. Onbeheerde vrouwelijkheid baarde zo veel angst dat een weduwendagina op slot moest, tijdelijk of levenslang. Pesterijen en verdachtmaking van moord of hekserij - want waarom was hij doodgegaan en niet zij? - maakten dat velen wanhopig hun dode man achternagingen. De onthutsende mondiale erfenis mbt weduwen is nooit echt in kaart gebracht. Ingeroeste opvattingen lijken echter langzaam te veranderen. En weduwen veranderen zichtbaar mee.

- *Sofonisba Anguissola (ca. 1532-1625)* is een van de meest succesvolle kunstenaars van de Renaissance en werd door haar tijdgenoten geprezen om haar talent en creativiteit. Ze werd omschreven als 'la più illustre Pittrice d'Europa': de beroemdste vrouwelijke schilder van Europa. Haar figuren zijn levensecht, haar stofuitdrukking is meesterlijk en haar vernieuwende composities worden door de belangrijkste hoven van Europa bewonderd. Ze werd omschreven als een wonder. **Sofonisba Anguissola. Portrettit van de renaissance** illustreert hoe vernieuwend ze was en hoe ze uitgroeide tot een van de beroemdste portretkunstenaars van de Italiaanse Renaissance. Het bevat essays waarin uitgebreid wordt ingegaan op haar leven, haar carrière en haar artistieke ontwikkelingen. Rijk geïllustreerd met de prachtige schilderijen van

deze bijzondere vrouwelijke kunstenaar.

- Vanaf het moment waarop *Hella Haasse* in 1938 op 20-jarige leeftijd vanuit Nederlands-Indië in Nederland aankomt om te gaan studeren, schrijft ze haar ouders over haar nieuwe, onwennige leven. Vertelt ze aanvankelijk op luchtige toon hilarische anekdotes, al snel is er door de Tweede Wereldoorlog en vervolgens door de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog geen briefverkeer meer mogelijk. Haar vader en moeder, ieder in een ander jappenkamp geïnterneerd, zullen pas jaren later lezen hoeveel ingrijpends er in het leven van Hella heeft plaatsgevonden: haar huwelijk, de Hongerwinter, de geboorte van haar eerste twee dochttertjes, van wie de oudste als peuter overlijdt, en haar debuut als schrijfster van Oeroeg. **Ik stuur deze brief maar op goed geluk weg. Brieven 1939-1950** bevat de bewaard gebleven brieven van de jongs *Hella S. Haasse* aan haar ouders en schoonouders.

Ook verschenen:

- In **De vele levens van Rosey Pool** beschrijft *Lonneke Geerlings* een vrouw die het werk uitgaf van Afro-Amerikaanse dichters toen bijna niemand daar nog naar omkeek, die een Londense 'salon' voor zwarte kunstenaars runde en een van de aanjagers was van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging.

- In **Goed komen** schrijft *Joy Delima* haar zoektocht naar seksueel genot, met als rode draad het leren begrijpen van haar lijf.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten:

- Op 19 maart ontvangt ILFU de Canadese schrijfster **Margaret Atwood** ter gelegenheid van de publicatie van haar nieuwe verhalenbundel **Besjes in het bos**. In de popzaal van TivoliVredenburg zal ze in gesprek gaan met Janine Abbring. Margaret Atwood behoeft als schrijfster van o.a. *Het verhaal van de dienstmaagd* en *De testamenten* waarschijnlijk weinig toelichting. In 2020 maakte ze voor ILFU de Belle van Zuylenlezing die ze door de coronamaatregelen destijds via een liveverbinding vanuit Canada voordroeg. Nu zal ze er zelf zijn.

Meer info: <https://ilfu.com/agenda/ilfu-book-talk-margaret-atwood>

- De dames van *Maatschappij Discordia* zijn op 22 en 23 maart weer in theater Kikker (Utrecht) met hun nieuwe voorstelling vanuit vrouwelijk perspectief, **Weiblicher Akt 12: brief aan Freud**. Eerder stonden o.a. Susan

Sontag en Elfriede Jelinek centraal, nu is dat de vraag van de grote psychoanalyticus 'Wat wil een vrouw?', maar zeker is ook aan de orde 'wat niet?' Daar gaat het over en dus ook over psychoanalyse, over realiteitszin, over doodsdrift, over penisnijd, over Oedipus, over toneel, over dromen, over vrouw zijn, over #metoo én over zichzelf. Beide Discordia vrouwen laten 'een 21e-eeuwse vrouw' brieven schrijven aan een zekere Sigmund en zijn benieuwd wat hij terugschrijft.

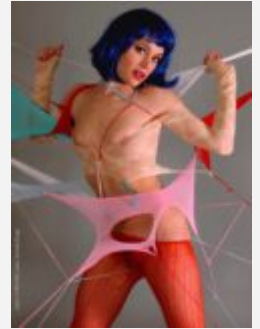
Meer info: <https://www.theaterkikker.nl/agenda/weiblicher-akt-12-brief-aan-f-24702>

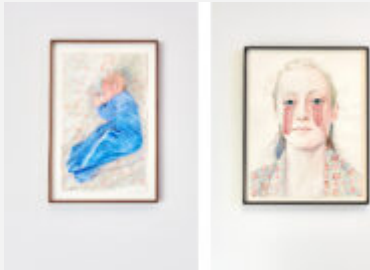
- **Eros** is een coproductie van twee Utrechtse gezelschappen: *Schweigman* (fysiek-zintuiglijk, ritueel werk) en DOX (met de focus op jongerencultuur en urban dans(theater)). Op 2 t/m 5, en 8 t/11 maart organiseert de Stadsschouwburg Utrecht deze voorstelling, waarin het vrouwenlichaam wordt gevierd, op locatie elders in de stad. Zes gaan vrouwen op zoek naar de kracht en het plezier van hun sensualiteit. In een eigentijds ritueel gaan de remmen los en wordt vrouwelijkheid in al haar facetten gevierd.

Meer info: <https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/seizoen-2022-23/eros/>

- Nog meer eros, maar dan in de beeldende kunst: Verleiding en het (eigen) vrouwenlichaam staan centraal in het werk van **Madeleine Berkhemer** (1973-2019). Kunsthal Rotterdam presenteert t/m 7 mei een overzicht van het werk van deze Rotterdamse kunstenares. *Madeleine Berkhemer* werkte op het snijvlak van beeldende kunst, media, mode en performance. Haar veelzijdige oeuvre bestaat uit onder andere expliciete erotische tekeningen en pin-upfoto's, marmeren beelden, gebruiksvoorwerpen, installaties, collages en kunstwerken voor de buitenruimte. Ook maakt ze abstracte sculpturale installaties, waarin erotiek nog steeds een belangrijke rol speelt, verbeeld door middel van pantystof en ronde vormen. Haar alter ego's Milly-Molly-Mandy vormen de rode draad in haar werk. Ze gebruikt deze drie verschillende personages om de grenzen van zichzelf en haar kunst te onderzoeken.

Meer info: <https://www.kunsthal.nl/nl/plan-je-bezoek/tentoonstellingen/madeleine-berkhemer/>

- In Stedelijk Museum Schiedam is t/m 25 juni de solo-tentoonstelling **We Once Were One** te zien met het veelomvattende werk van **Femmy Otten**. Femmy tekent, schildert, maakt sculpturen en muurschilderingen en figureert in haar eigen performances. Haar werk gaat over thema's als lichamelijke en de manier waarop emoties en herinneringen fysiek met ons versmelten en worden doorgegeven. In de kern vraagt ze aandacht voor het - vaak vrouwelijk - lichaam. In *We Once Were One* voert de kunstenaar een ferm pleidooi voor kwetsbaarheid en intimiteit in een verharde en grillige tijd. De tentoonstelling is ingericht als totaalinstallatie, waarin nieuwe werken

worden gecombineerd met bestaand werk.

Meer info: <https://www.stedelijkmuseumschiedam.nl/tentoonstelling/we-once-were-one/>

- Het artistiek diverse *Likeminds* presenteert **SISTERS**, een programma over *womanhood* en de onderlinge verbondenheid tussen vrouwen wereldwijd; en ook over een eeuw aan vrouwenprotesten en het doorbreken van spirituele blokkades. Op het toneel staan drie actrices van verschillende generaties. Ze herontdekken de spirituele kennis die ze hebben geërfd aan de hand van een oud fotorolletje. Een rolletje dat fotografe Ziva op de slaapkamer van haar dochter vond, maar waarvan de oorsprong onduidelijk is. Ze ontdekt een oude foto van haar oma, beelden van een pubermeisje dat lijkt op haar eigen dochter, maar ook foto's van volslagen vreemden. Wie is de fotografe? En wat verbindt de vrouwen met elkaar? **SISTERS** speelt t/m 12 maart in theater Bellevue (A'dam), en misschien later nog elders?

Meer info: <https://www.theater.nl/sisters-likeminds/?start=10#showblock>

Bibliotheeknieuws:

- In maart zal de bibliotheek open zijn op de aangegeven tijden. Iedereen die wil komen rondkijken en/of boeken lenen en terugbrengen is van harte welkom.

- Jonna heeft een eerste opzet gemaakt om de nieuwsbrief in een praktischer en aantrekkelijker jasje te gieten. We hebben dit inmiddels aan een aantal meer of minder trouwe nieuwsbrief-lezers voorgelegd en uitgebreid reactie gekregen, en er is zelfs hulp en ondersteuning aangeboden. Daar zijn we natuurlijk heel blij mee! Als iemand spontaan iets wil laten weten over een betere vorm of inhoud van de nieuwsbrief, we horen het graag.

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Dans om het hart van Dola de Jong, *Achteraf bezien* van Elizabeth Jane Howard, *Hormonen in de nacht* van Lu Min, *Omdat*

mijn lichaam het wil van Esmee Schenk de Jong, *Kindertijd* en *Afhankelijkheid* van Tove Ditlevsen, *Gaan, gingen, gegaan* en *Het verhaal van het oude kind* van Jenny Erpenbeck en *Ik stuur deze brief maar op goed geluk weg. Brieven 1939-1950* van Hella Haasse.

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/02/02/leven-in-de-verbeelding-door-aleid-truijens/>
- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/02/23/terug-naar-insulinde-door-elle-van-rijn/>
- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/02/26/omdat-mijn-lichaam-het-wil-door-esmee-schenck-de-jong/>

De leenbijdrage voor 2023 is opnieuw vastgesteld op € 26,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op ons banknummer **NL18 RABO 0366 0430 05** ten name van **Stichting Es Scent ovr naam en 'leenbijdrage 2023'**. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek, met een startbedrag van € 5,- per kalenderjaar. Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden en veel recensies, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Marjolein Datema

Utrecht, 27 februari 2023